

הדרך הארוכה לפירוק חזבאללה מנשק - מודל DDR ללבנון

אורנה מזרחי, אודי דקל, עופר גוטרמן | 13 באפריל, 2026

בהנחה שמלחמת "שאגת הארי" לא תסתיים בהכרעה מוחלטת של חזבאללה, בסיומה ימשיך לעמוד על הפרק פירוק חזבאללה מנשקו - שהינו אינטרס משותף לישראל ולמדינה הלבנונית כאחת - במאמר זה מוצגת הצעה לאמץ את מודל ה-DDR (Disarmament, Demobilization and Reintegration, ולקדם DDR (Lebanon) כהליך סדור לפירוק חזבאללה מנשקו ושילובו בלבנון. זאת, במקביל לתיקון המדינה הלבנונית, שיקומה וחיזוקה.

מתווה זה מציע חלופה לפירוק חזבאללה בכוח צבאי שידרוש מישראל לכבוש את כל שטח לבנון. אמנם ברי כי חזבאללה לא יוותר בקלות, אך יש למצות את מה שנראה בעת הנוכחית כהזדמנות לכפות זאת עליו במאמץ משולב לבנוני-ישראלי, אזורי ובינלאומי, תוך ניצול הנסיבות הנוכחיות: נכונות ישראל ולבנון להיכנס למשא ומתן מדיני ישיר; החולשה הצבאית של חזבאללה (ושל איראן) בעקבות המלחמה; הנוכחות של צה"ל בדרום לבנון; והתגברות התמיכה בלבנון לפירוקו של חזבאללה מנשקו.

ישראל החליטה ב-9 באפריל להיענות להצעת הנשיא עוון לפתוח במשא ומתן ישיר עם לבנון במטרה לקדם הסדר שלום ולפרק את חזבאללה מנשקו. מטרה זו היא האתגר המרכזי בדרך להסדר בין המדינות, אשר יאפשר את ביסוס מעמדה של ממשלת לבנון כבעלת המונופול על הפעלת הכוח הצבאי במדינה. ניסיון תהליכי DDR מלמד כי מודל זה עשוי לסייע, שכן הוא מציע תהליך ארוך, מפוקח ומדורג, המשלב פירוק מנשק עם שיקום אזרחי, חברתי וכלכלי, לצד מעטפת תמיכה בינלאומית ותמורות הדדיות לכלל הצדדים המעורבים.

מודל ה- DDR¹

1

a. United Nations Inter-Agency Working Group on Disarmament, Demobilization, and Reintegration, "4.10: Disarmament," in *Integrated Disarmament*,

ה- **DDR - Disarmament, Demobilization, Reintegration** - פירוק מנשק, פירוק מליציות וקבוצות חמושות, ושילובן במדינה הוא מודל לתהליכי מעבר לאחר סכסוך, מעימות מזוין פנימי לסדר פוליטי-אזרחי יציב. מטרתו היא לצמצם אלימות, לפרק ארגונים חמושים ולבסס תנאים ליציבות פוליטית וביטחונית. ה- **DDR** אינו עוסק רק בפירוק נשק ואיסוף אמצעי לחימה, אלא מיועד לבסס את מונופול הכוח המדינתי על ידי שילובם של פעילים ומסגרות בתוך סדר מדינתי וחברתי יציב. יתר על כן, הוא עוסק בהיבטים רחבים יותר של שיקום מדינתי, הכוללים פיתוח כלכלי ונטרול השוק האפור; תהליכי דה-רדיקליזציה וארגון מחדש של הסדר הציבורי ומערכת המשפט

פירוק מנשק - כולל איסוף, רישום, נטרול, אחסון והשמדה של אמצעי לחימה, וכן מנגנוני אימות, פיקוח ובקרה, בין היתר באמצעות כוח משימה רב-לאומי, שיבטיחו שלא ניתן יהיה לבנות מחדש ארגונים חמושים שאינם במסגרת מנגנוני המדינה. **דה-מיליטריזציה** - מכוון לפירוק המסגרות הארגוניות והפיקודיות של ארגונים ופגלים חמושים - מערכות פיקוד ושליטה, יחידות לוחמות, מנגנוני גיוס וזהות לוחמת. **שילוב מחדש** - אמור לאפשר לפעילי טרור ולמסגרות תומכות בארגוני טרור לעבור למסלולים אזרחיים ואף פוליטיים, באופן שיצמצם את הכדאיות והלגיטימיות של חזרה לאלימות והצטרפות למיליציות.

תהליך ה- DDR מתאים למקרה הלבנוני משום שהוא מודל גמיש המתאים לסביבות מורכבות, שבהן צפוי קושי מיוחד להגדיר סוף חד וברור לסכסוך. הוא מתאים למקרים שבהם המדינה חלשה והארגון החמוש הוא גם שחקן פוליטי-חברתי, דתי ואידיאולוגי. במצבים כאלה, DDR אינו כלי טכני בלבד אלא אמור להעניק מסגרת פוליטית-ביטחונית רחבה שתשלב בין תמריצים, פיקוח, אכיפה סלקטיבית, רפורמות מדיניות ובניית מסגרת שלטונית וביטחונית אפקטיבית. דוגמה לכך היא צפון אירלנד, שבה התקיים תהליך של DDR, לרבות הסכמה על סדרי ממשל, בעוד הסכסוך עצמו עדיין לא בא על פתרונו. במסגרת זו, תהליך ה- DDR מאפשר מצב ביניים תוך מניעת גלישה חזרה לסכסוך מזוין למרות היעדר מצב סיום של שלום.

ה- DDR גם מאפשר התאמה לא רק לסכסוכים מזוינים פנימיים, אלא גם למציאות המשלבת בין סכסוך פנימי (intra) לבין סכסוך עם שחקן חיצוני (inter), כמו למשל ברצועת עזה ובלבנון, שם מעורבת גם ישראל כשחקן חיצוני. מודל כזה הוא מקיף יותר מאשר מודלים הרלוונטיים לסכסוכים פנימיים, מצריך בניית הקשר מדיני-אזורי תומך ומעלה שאלות בנוגע ל- sequence (סדר המהלכים והצעדים) ו- agency ("סוכנים" האמורים לקדם את המתווה).

המאפיינים הייחודיים לחזבאללה ולמדינה הלבנונית

חזבאללה הינו **ארגון היברידי** בעל זרוע צבאית (צבא טרור - גרילה), שהינו כיום הגוף הצבאי-ביטחוני החזק ביותר בלבנון. זאת, על אף חולשתו בעקבות המכות הקשות שספג מצה"ל (במהלך מלחמת "חרבות ברזל" מאז אוקטובר 2023; בתקופת הפסקת האש מאז נובמבר 2024; ובמהלך "שגת הארו" מאז מארס 2026). היקף אמצעי הלחימה השיווי שנותר ברשותו מהווה עדיין גורם מרתיע מול המליציות האחרות בלבנון (הנוצריות - לבנוניות, הפלסטיניות) ומול צבא לבנון וגורמי הביטחון האחרים של המדינה: לחזבאללה בעיקר רקטות וטילים לטווחים קצרים ובינוניים, וכלי טייס בלתי מאוישים תוקפים (כטב"מים), מערכות הגנה אווירית, וכן טילי נ"ט וארטילריה, בצד עשרות אלפים פעילים צבאיים.

למעשה, חזבאללה מהווה "**מדינה בתוך מדינה**" עבור האוכלוסייה השיעית המזדהה עימו אידיאולוגית-אסטרטגית ("ההתנגדות") ודתית (על פי תפיסת שלטון איש הדת האיראנית). לארגון הנהגה ומוסדות עצמאיים, כמו גם מערכת כלכלית-חברתית מסועפת, המספקת את כל צרכיו ואת צרכי אנשיו והאוכלוסייה התומכת בו: מערכת בנקאית; מפעלים

Demobilization and Reintegration Standards, June 16, 2020a.

b. United Nations Inter-Agency Working Group on Disarmament, Demobilization, and Reintegration, "4.20: Demobilization," in *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards*, February 22, 2021b.

c. United Nations Inter-Agency Working Group on Disarmament, Demobilization, and Reintegration, "4.30: Reintegration," in *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards*, September 26, 2022b.

כלכליים; שירותי בריאות, חינוך, דת ותקשורת. מקורות התקציב של הארגון מגוונים ונשענים על סיוע חיצוני נכבד מצד איראן (כמיליארד דולר בשנה), תרומות, ומקורות עצמיים, שבחלקם הגדול אינם חוקיים והם מתבססים על רווחים מהברחות סמים, הלבנות הון, וכן הברחת כספים ללבנון באמצעות חלפנים, תוך הסתייעות באוכלוסייה השיעית ברחבי העולם וניצול כלכלת המזומנים הדומיננטית בלבנון.

חזבאללה הינו בעל **זהות דואלית**: מצד אחד הוא ארגון שצמח מקרב האוכלוסייה השיעית בלבנון, המייחס לעצמו את תפקיד "מגן לבנון" וטוען לדאגה לביטחון המדינה ותושביה. חזבאללה משולב בכל המערכות השלטוניות בלבנון: הגוף הפוליטי, המפלגתי שלו ("הנאמנות להתנגדות") שותף פעיל במערכת הפוליטית ומייצג את האינטרסים שלו בממשלה ובפרלמנט. מצד שני, לארגון קשרים הדוקים עם פטרונותו איראן, שהייתה אחראית להקמתו ומלווה אותו מאז כשהיא דואגת לכל צרכיו: מעבירה ברציפות אמל"ח, ציוד, הכשרות, וכספים, ומתאמת עימו את האסטרטגיה בעימות מול ישראל. הצטרפותו לצד איראן במלחמת "שאגת הארי" רק ביססה בעיני מתנגדיו מבית את מחויבותו לאיראן ואת תפיסתו כמשרתת את האינטרסים שלה על חשבון ביטחונה ושגשוגה של המדינה הלבנונית.

המדינה הלבנונית סובלת מחולשות מסורתיות הנובעות מהרכבה הדמוגרפי שעליו מבוססת גם שיטת הממשל, המחלקת את הכוח הפוליטי על בסיס דתי-עדתי. זה מקורם של מאפייניה של **לבנון כמדינה כושלת**: שיתוק פוליטי מתמשך, קריסה כלכלית, חוסר תפקוד של מוסדות השלטון הנגועים בהזנחה ובשחיתות, תשתיות רעועות והיעדר שירותים בסיסיים לאזרח.

עם זאת, חולשתו של חזבאללה בעקבות מלחמת "חרבות ברזל" הובילה לשינוי משמעותי במאזן הכוחות הפוליטי בלבנון. **חזבאללה איבד את מעמדו הדומיננטי** בתהליך קבלת ההחלטות במדינה ונאלץ לקבל את מינויים בראשית 2025 של ג'וזף עוון לנשיא ושל נוואף סלאם לראש ממשלה, אשר הכריזו מיד עם כניסתם לתפקיד על רצונם בביסוס ריבונותה של לבנון ובמסגרת זאת בפירוק כל המליציות והענקת המונופול על הנשק לצבא לבנון. הנהגה חדשה זו אמנם חלשה ולא הצליחה לממש מטרות אלה עד "שאגת הארי", אך בה בעת היא מהווה כתובת ושותפה פוטנציאלית לקידום שינוי על בסיס מודל ה-DDR.

התאמת מודל ה-DDR למקרה לבנון

מודל ה-DDR עשוי להתאים לפירוקו של חזבאללה מנשקו וגם להחליש את כוחו הפוליטי, מהסיבות העיקריות הבאות:

- **DDR הוא תהליך מדורג, ארוך ורב שכבתי**, המתאים למקרה הלבנוני שבו יש להידרש לכל תחומי החיים. אין מדובר רק בשינויים הנדרשים בארגון, אלא גם בתיקון המסגרת המדינתית ובמקרה זה – לבנון, ובחיזוקה. חשוב במיוחד היבט יישום התהליך בשלבים (למשל, שלבים לפירוק הנשק בחלוקה גאוגרפית, או לפי רמות סיכון – קודם נשק התקפי - ותוך שילוב בין מסלולים רצוניים לבין אכיפה).
- **אופיו ותפקידו הייחודי של חזבאללה**, שאיננו רק מיליציה חמושה, אלא ארגון המשולב בכל מערכות המדינה הלבנונית ובמקביל עצמאי ומהווה תחליף למערכת המדינתית עבור האוכלוסייה השיעית בלבנון, מכתיבים - פרט לאיסוף אמצעי הלחימה שברשותו - גם הובלת שינויים במבנים הצבאיים, המדיניים, הכלכליים והאידיאולוגיים של הארגון ומקומו העתידי במערכת הלבנונית; ניתוקו מגורמים רדיקאליים חיצוניים ובראשם איראן; מתן מענה לצרכיה של האוכלוסייה השיעית שנשענת על תמיכתו ושינוי מערכת הערכים והזהות של קהילה זו.
- מודל ה-DDR כולל קידום רפורמות בסקטור הביטחוני של המדינה (security sector reform – SSR). החלשת חזבאללה – באמצעות פירוקו מנשק – חייבת ללכת יד ביד עם **חיזוק צבא לבנון והמשילות בלבנון**. במסגרת זאת נדרשים שינויים ורפורמות לחיזוק ההנהגה הלבנונית; להבטחת המונופול שלה על הנשק; לחיזוק הצבא ושאר גורמי הביטחון והבאתם לרמת ביצוע אפקטיבית.

- פירוק חזבאללה מנשק ושינוי מאזן הכוחות בינו לבין המדינה הלבנונית דורש **מעורבות חיצונית** – אזורית ובינלאומית - ליישום התהליך, לאכיפה ואימות, ולמימונו תוך הענקת תמריצים. יהיה צורך בהתגייסות גורמים בינלאומיים. זאת, בדגש על ארצות הברית וצרפת וכן גורמים אזוריים ובמיוחד ערב הסעודית ומדינות נוספות מהמפרץ, כדי לממן את העלות הגבוהה של הסיוע לצבא לבנון ולמדינה הלבנונית מצד אחד, ולתמרץ את המעבר של חזבאללה מהשפעה צבאית להשפעה אזרחית-פוליטית לגיטימית, מצד שני.
- במקרה חיזבאללה ולבנון, אין מדובר בסכסוך פנימי בלבד, אלא גם במעורבות של **שחקן חיצוני – ישראל**. כל ניסיון לפרק את חזבאללה מנשקו צריך להיות משולב בהסדרים בין המדינה הלבנונית עם ישראל. לכן מתחייבת מסגרת רחבה שתכלול מתווה מדיני – כמו הסכם שלום בין לבנון וישראל - כחלק מסדר אזורי חדש, שיחזק את הגורמים הפרגמטיים ושיתוף פעולה רב תחומי ביניהם (הרחבת 'הסכמי אברהם').

תהליך DDR אמור להתמודד עם אתגר פירוק מנשק לא באופן טכני בלבד, אלא כחלק ממערכת רחבה של כוח, זהות, משילות, שייכות ופוליטיקה. דווקא משום שחזבאללה הוא ארגון היברידי, אידיאולוגי ומושרש קהילתית, נדרש מודל שיתייחס במקביל לכל הממדים - פירוק הנשק, פירוק המסגרת הצבאית/מליציונית, חיזוק הצבא הלבנוני והמערכת המדינתית הלבנונית, רפורמות במערכת המשפט הלבנונית, והושטת יד לשילוב העדה השיעית במערכות המדינה ושכנועה כי עתידה אינו מותנה בכוח הנשק של חזבאללה.

עקרונות המתווה המוצע ללבנון על בסיס ה- DDR

- מוצע מתווה ארוך טווח, רב שכבתי ומדורג, שילווה פיקוח חיצוני, והוא כולל עשרה רכיבים שנדרש לסנכרן ביניהם:
- (1) קביעת יעד עקרוני להטלת **אחריות מדינת לבנון על החלטות בנושאי מלחמה ושלום** ועל המונופול על הנשק של צבא לבנון כמגן הבלעדי של המדינה, במקביל לדרישה מחזבאללה להתחייב לאי-אלימות ולהפקדת הנשק הכבד והבינוני שלו בידי צל"ב.
 - (2) **פירוק בשלבים של הנשק** ושאר היכולות צבאיות, בראש ובראשונה של חזבאללה, וגם של שאר המליציות ובעיקר הארגונים הפלסטינים בלבנון, לפי סדרי עדיפויות ועל פי חלוקה גיאוגרפית ובהתאם לסוגי הנשק, בדגש על אמצעי לחימה התקפיים.
 - (3) **נסיגה ישראלית** מותנית ומדורגת בהתאמה להתקדמות בפירוק הנשק של חזבאללה וקביעת הסדרי ביטחון.
 - (4) הקמת **מנגנון פיקוח** ואימות בינלאומי-אזורי - LIFS (Lebanon International Stabilization Force), שאינו יוניפיי"ל (האמור לעזוב את לבנון בסוף 2026), אלא כוח חדש ומתאים למשימה: שיוכיח נחישות בתהליך מסירת נשק, פירוק מנהרות, תשתיות ייצור/הרכבת נשק ואחסנתו; ויפקח ויאמת שאין תהליכי התעצמות מחדש, כולל באמצעות פיקוח על גבולות ומעברים בינלאומיים.
 - (5) יצירת **מסלולי שיקום** אזרחיים וקהילתיים, שיעודדו ניתוק של **פעילי טרור** (חזבאללה, פלסטינים ואחרים) מהמסגרות הארגוניות, הצבאיות והטרוריסטיות.
 - (6) צעדים ל**ניתוק חזבאללה מאיראן** וחסימת כל ערוצי העברות הכספים והאמל"ח לארגון, כולל כספי הכלכלה השחורה שמנהל הארגון.
 - (7) חיזוק ניכר של **המדינה הלבנונית, בסיוע בינלאומי**: צעדים לתיקון המערכת הפוליטית ומוסדות הממשל; רפורמות במערכת המשפט והתאמתה למצב שמונופול הכוח בידי המדינה; הבראת הכלכלה ותיקון התשתיות; והובלת תוכניות לשיקום כלל הנזק במדינה בעקבות המלחמה וקונקרטיית לשיקום העקורים מהכפרים באזור הגבול בין ישראל ללבנון - ובפרט האוכלוסייה השיעית שנתמכה עד כה על ידי חזבאללה. למשל, הצעת טראמפ לפיתוח הכפרים בגבול במסגרת תוכנית לאזור כלכלי. ([Trump Economic Zone plan raises eyebrows in Lebanon | Al Majalla](#))

(8) קידום רפורמות לשינוי **צבא לבנון** ולחיזוקו, כולל בחינת המנדט שלו וזהותם של החיילים והקצינים (כדי להבטיח מחויבות למדינה הלבנונית). במסגרת זו יש לקדם תוכניות הכשרה, העלאת דרסטיות של המשכורות בצבא וסיוע לו באמצעי לחימה וציוד מותאמים למשימותיו.

(9) קידום **תוכנית לדה-רדיקליזציה** במערכת החינוך הלבנונית וקונקרטיית בקרב האוכלוסייה השיעית, לשינוי מערכת הערכים הקולקטיבית, לבניית זהות לאומית משותפת מתונה ולחינוך לסובלנות.

(10) קביעת מתכונת לניהול **משא ומתן ישיר בין ישראל ללבנון**, תחילה לגיבוש הסדרה ביטחונית ובמרכזה תהליך פירוק חזבאללה מנשק, סימון הגבול היבשתי, כינון משטר גבול מוסכם ובסוף הדרך לחתימת הסכם שלום בין המדינות ושילוב לבנון במסגרת של 'הסכמי אברהם'.

המתווה בנושא פירוק הנשק

העובדה שחזבאללה מושרש עמוק במערכת הפוליטית והחברתית בלבנון מהווה יתרון מהותי, שכן שניתן לפעול באופן הדרגתי במקום להציב דרישת "הכול או כלום", שסביר שתיתקל בהתנגדות מוחלטת. זאת, על מנת לצמצם את עצמאותו הצבאית של הארגון, להתקדם לפירוק יחידות לוחמות ולהעברת סמכויות למדינה. על תהליך זה להתנהל במקביל לצעדים שינקטו לחיזוק מדינת לבנון וצ"ב כדי לשנות את יחסי הכוחות הפנימיים לטובת ממשלת לבנון. ייתכן כי בשלבים הראשונים יידרש אף חופש פעולה לצה"ל, בהסכמה שבשתיקה מצד הממשלה הלבנונית, למניעת התעצמות חזבאללה מחדש, עד לשלב שצבא לבנון יוכל לאכוף את הפירוק מנשק. במסגרת זאת:

- **בשלב הראשון** - חזבאללה יידרש להתחייב כי הוא מקבל עליו את סמכותה והחלטותיה של ממשלת לבנון (ולא גורם חיצוני), ובתוך כך להסכים לעקרון אי-האלימות ולאימוץ האיסור על אחזקת נשק כבד ובינוני ועל השימוש בו. ממשלת לבנון מצידה תתחייב מחדש ליישום החלטות מועבי"ט 1701 ו-1559 ותחל בהורדת כוחות צ"ב לדרום לבנון ופריסתו בליווי מנגנון פיקוח בינלאומי, בעדיפות במסגרת LIFS ובתאום עם ישראל.
- **בשלב השני**: יימסר הנשק הכבד והבינוני לידי צבא לבנון (לא נשק אישי, כדי להסיר חשש של הפעילים מחשיפה לפגיעה) בתהליך מדורג על פי חלוקה גיאוגרפית, בפיקוח בינלאומי. אין להוציא מכלל אפשרות כי בשלב זה תיידרש **הפעלת כוח** מצד צ"ב בסיוע ה-LIFS וייתכן גם ישראל.
- **בשלב השלישי**: יפורקו היחידות הלוחמות וינתן מענה הולם לפעילים הצבאיים של הארגון (שילוב בצ"ב לאחר בדיקה מדוקדקת ומיון או במנגנונים אזרחיים; מתן אפשרות למפקדים בכירים לצאת מלבנון תמורת חנינה; נקיטת צעדי אכיפה, כולל סנקציות נגד סרבנים). במקביל תבנה יכולת שליטה על המערכת הפיננסית בלבנון למניעת העברות כספים לגורמי טרור.

תהליך פירוק מנשק

על בסיס תקדימים מתהליכי DDR באזורי משבר בעולם²:

הקמת מכלול מודיעין ומיפוי יכולות ותשתיות טרור ▼ חלון חנינה קצר לפעילי חזבאללה + תמריצים ("נשק תמורת בונוס" + תגמול קהילתי) ▼ עמדות מסירה קבועות/ניידות + רישום וביומטרי ▼ אחסון מאובטח תחת צבא לבנון או LIFS ▼ מיון והשמדה (חיתוך/התכה; פירוק רש"קים; פיצוץ מבוקר; פינוי חומרים מסוכנים) ▼ נטרול והריסת תשתיות ייצור/מנהרות/אחסנה ▼ מנגנון פיקוח ואימות תחת LIFS - אמצעי מודיעין + בדיקות פתע + חופש פעולה ▼ אכיפה ממוקדת נגד סרבנים מסוכנים + הליך שיפוטי לבנוני

² הבלקן במרחב הפוסט-יוגוסלבי, אמריקה הלטינית במיוחד קולומביה, ליבריה, סיריה לאון, בורונדי, אינדונזיה, ובעיקר אצ'ה אחרי הסכם 2005, אפגניסטן, סומליה, צפון סודן, צפון אירלנד.

במקביל יידרש מאמץ לחיזוק צבא לבנון.

במסגרת זאת מוצעים:

- **רפורמה רחבה בצל"ב** – יידרש שינוי מנדט צל"ב כדי שיתמקד בהגנת גבולות ובמאבק במיליציות, תוך ויתור על משימותיו בתחום ביטחון הפנים (לטובת גורמי הביטחון האחרים) ובתחום האזרחי.
- **כוח האדם** –
 - בדחיפות – העלאת שכר המשרתים בצבא וטיוב תנאי השירות, בצד איסור מוחלט על עבודה במשרה נוספת ונקיטת יד קשה מול המפרים את הנחיות הצבא בעניין זה.
 - קידום שינוי עמוק בתהליכי הגיוס והמיון, כולל קביעת תנאי סף לגיוס כדי להבטיח צבא איכותי ונאמן, ובמקביל "ניקוי" צל"ב מאנשי חזבאללה ומשתפי פעולה עימו.
 - גיבוש מסלולי הכשרות לחיילים ומפקדים בסיוע גורמים מערביים (במתכונת "תוכנית דייטון" למנגנוני הביטחון הפלסטינים)
- **גיוס סיוע חיצוני נרחב** – למימון, להכשרת החיילים ולרכישת ציוד ואמצעי מודיעין ולחימה, שסייעו לצבא להתמודד עם האתגרים שבפניו: מניעת נוכחות צבאית של חזבאללה בדרום לבנון והשלמת פירוק מנשקו, כמו גם פירוק המיליציות האחרות (בדגש על הארגונים הפלסטינים) ופיקוח על הברחות במעברים הבינלאומיים. על העברת האמל"ח להיות מדורגת ומותנית בקידום הרפורמות בצל"ב ובשיפור תפקודו, בפיקוח בינלאומי.

מתווה לשילוב חזבאללה ותומכיו השיעים במדינה הלבנונית

על פי מודל ה-DDR, עם התקדמות התוכנית לפירוק חזבאללה מנשקו נדרש לפעול לשילובם של פעילי חזבאללה במדינה הלבנונית. בלבנון התמונה מורכבת ביותר, שכן אין מדובר רק בשילובם של פעילי הטרור, אלא גם בהכרח לבטל את המערכת הכלכלית-חברתית העצמאית שטיפח חזבאללה לאורך השנים ולספק מענה חליפי מטעם המדינה לכלל השיעים שנתמכו על ידי חזבאללה (שכר, חינוך ושירותים) כדי לבטל את תלותם בארגון. במסגרת זאת נדרשים הצעדים הבאים:

- (1) **קביעת קריטריונים לשילובם של פעילי חזבאללה הצבאיים בצבא לבנון** וכוחות הביטחון האחרים. אם ימצא שאינם מתאים לשרת בצבא או בכוחות הביטחון, יש להציע להם תפקידים אזרחיים בשירות הקהילה. יש **להתנגד חד משמעית לקליטת יחידות אורגניות של חזבאללה בצבא** (גם לא לקליטת לוחמי כוח רד'ואן באופן פרטני), ולדרוש כי אנשי חזבאללה לשעבר, שייקלטו כפרטים בצל"ב, יעברו מיון מוקפד.
- (2) **הלאמת כל המוסדות הכלכליים והחברתיים של חזבאללה**: מערכות הבנקאות, החינוך והבריאות. מדובר במהלך מורכב ונרחב אשר יידרש להתקדם בו בשלבים. בעלי התפקידים האזרחיים במערכות אלה (פקידים; מורים; רופאים) יוכלו להמשיך להיות מועסקים במוסדות אלה, אבל יקבלו את שכרם מהמדינה. מערכת החינוך תעבור התאמה כדי לבטל את נראטיב "ההתנגדות" ולהטמיע ערכים וזהות לאומית לבנונית.
- (3) **גדיעת כל ערוצי העברת הכספים ישירות לחזבאללה**, שלא דרך מוסדות המדינה. במסגרת זאת יש לתכנן פיתוח מערכת פיננסית דיגיטלית (מעטפת הכוללת של תשתיות, טכנולוגיות, שירותים ורגולציה, שתאפשר ביצוע אלקטרוני של פעולות פיננסיות). מהלך זה יוכל להתקדם רק במקביל לקידום רפורמות כלכליות נוספות, בשאיפה לצמצם את השימוש במזומנים בלבנון.

הצעה לארכיטקטורת ניהול תהליך ה-DDR בלבנון

מודל "מועצת השלום" (BoP) בראשות הנשיא טראמפ יכול לשמש מסגרת מתאימה גם בהקשר הלבנוני, כשהוא מיושם בחסות אמריקאית-צרפתית-סעודית באמצעות ניהול עסקי קשיח ומנגנון פיקוח בינלאומי נחוש ומחויב. להלן הצעה לארכיטקטורת הניהול של תהליך ה-DDR בלבנון על ידי "מועצת השלום" במתכונת שגובשה לרצועת עזה, תוך התאמות למקרה הלבנוני.

הרכב המועצה והגופים הניהוליים:

- **מועצת השלום**, בראשות הנשיא טראמפ: הדרג הפוליטי העליון המאשר את האסטרטגיה ומבטיח גיבוי בינלאומי ומימוני רחב. תפקידה לייצר את המעטפת המדינית לכפיית הפירוז וההסדרה המדינית ולרתום את מדינות האזור וגורמים בעולם להשקעות תמורת יציבות. נראה כי יידרשו שינויים בהרכב חברי המועצה כדי להתאימה ללבנון (למשל, צירוף צרפת וייתכן גורמים מערביים נוספים).
- **מועצה ביצועית ללבנון**: שבראשותה יעמוד בעדיפות נציב עליון אמריקאי (כמו למשל – דיוויד שנקר, דיפלומט אמריקני המכיר את הזירה הלבנונית) או **צרפתי** (אם צרפת עדיין תיעדר ממועצת השלום). גוף ניהול ישיר זה ינהל את הזירה הלבנונית מטעם מועצת השלום, יהיה אחראי להתוויית האסטרטגיה לזירה, לסנכרון המאמצים השונים ולמעקב אחר ביצועם. המועצה תהווה גם פורום לתיאום אינטרסים בין המדינות החברות בו, ובכלל זה מוצע כי יכלול את ארצות הברית, ה-E3 (צרפת, בריטניה וגרמניה), ומדינות ערב מתונות.
- **מנגנון לתאום ביצוע**, מלבד מועצת השלום ללבנון יש לכונן מרכז תיאום אזרחי-צבאי CMCC - מנגנון הפיקוח והשליטה בשטח, שיהיה אחראי לסנכרון בין תהליכי DDR לזרימת תקציבי השיקום והפיתוח הכלכלי וכן מנגנון למניעת הסלמה.

מאמץ הדה-רדיקליזציה במסגרת ה-DDR

רכיב הדה-רדיקליזציה הוא התשתית התודעתית המשלימה למאמץ ה-DDR הפיזי. בעוד תהליכי DDR מתמקדים בפירוק התשתיות המבצעיות של ארגונים חמושים, הדה-רדיקליזציה רלוונטית לרמת החברה כולה ותכליתה לחולל שינוי עומק במערכת הערכים הקולקטיבית. מדובר בתהליך פסיכולוגי-חברתי רחב, המיועד להמיר את הנרטיבים המצדיקים שימוש באלימות באידיאולוגיות אזרחיות לגיטימיות. בעוד שה-DDR שואף לנטרל את היכולת של ארגון התת-מדינתי לפעול, הדה-רדיקליזציה משקפת שאיפה לבטל את המוטיבציה החברתית לתמוך בו, ובכך מונעת את שיקום תשתיות הטרור בטווח הארוך.

בלבנון, מאמץ זה נדרש ליצירת זהות לאומית מאחדת (Lebanon First), שתעמיד את הריבונות המדינתית מעל לנאמנויות העדתיות והדתיות. במקום התמקדות בשלילת האחר, האפליקציה הלבנונית של הדה-רדיקליזציה בהובלת "מועצת השלום" תתמקד בבנייה חיובית של נרטיב "לבנון המשגשגת והריבונית", המדגיש את המכנה המשותף הלאומי ואת הסובלנות הבין-דתית כערכי יסוד. קידום יעדים אלה יחייב **רפורמה מקיפה** במערכות החינוך, הדת והתקשורת, שמטרתה לטפח אזרחות פעילה ומחויבות למוסדות המדינה הרשמיים, תוך מיצוב המדינה כספקית הבלעדית של ביטחון, שירותים וגאווה לאומית.

יישומו של המודל יתבסס על יצירת אופק אופטימי של יציבות פנימית ושיתוף פעולה אזרחי, שיציב את השייכות ללבנון כגורם מעצב זהות הגובר על השפעות זרות. פעילות הדה-רדיקליזציה תכלול תוכניות לשילוב חברתי של לוחמים לשעבר בקהילות רב-עדתיות, תוך רתימת מנהיגות דתית מתונה לקידום שיח של פיוס לאומי. תחת פיקוח "מועצת השלום", יוקמו מרכזי הכשרה שיציעו מסלולי מוביליות חברתית המותנים באימוץ ערכים אזרחיים, שינתקו את הזיקה המסורתית בין שייכות עדתית-מיליטנטית לבין ביטחון כלכלי.

בשלב הראשון יידרש שינוי בהתנהלות ובהמשך, ככל האפשר, שינוי פסיכולוגי עמוק יותר. לפיכך, נדרש להציע תמריצים בעלי פוטנציאל להשפיע על הלכי הרוח בציבור הלבנוני, לרבות ובפרט השיעים. חשוב במיוחד גם לשנות את הנרטיב ביחס לישראל, לפעול לביטול החוק הלבנוני השולל קשרים בין אזרחים לבנונים לישראלים ולקדם ערוצי קשר בין גורמים ישראליים ולבנונים רשמיים ובלתי רשמיים.

המתווה לשינוי מדיני ביחסי ישראל - לבנון

ב-9 באפריל 2026, הכריז ראש ממשלת ישראל בנימין נתניהו על הנחיה לקבינט לפתוח במשא ומתן ישיר עם ממשלת לבנון, במטרה להגיע להסדרת יחסי שלום ופירוק חיזבאללה מנשקו. המחלוקת העיקרית מול המדינה הלבנונית היא פירוק חזבאללה מנשקו ולקיחת אחריות מדינית - מדינה אחת, חוק אחד, נשק אחד. לפיכך, הרצף הרצוי בניהול המשא ומתן הוא:

- (1) דיון בהסדרי הביטחון, בצעדים הנדרשים לפירוק חזבאללה מנשקו ואימוץ תהליך DDR בסיוע מדינות ערב המתונות, ארצות הברית ומדינות אירופה.
- (2) יישום תהליך פירוק הנשק ובמקביל נסיגה ישראלית מדורגת לקו גבול מוסכם, מותנית בפירוק הנשק ההתקפי של חזבאללה.
- (3) גיבוש הסדר שלום בין המדינות, שעשוי להשתלב בתהליכים דומים במזרח התיכון ליצירת סדר אזורי חדש (הצטרפות ל'הסכמי אברהם').